

תיקון הרחוב ע"י קירוי

והנה לפני מספר שנים העלו כמה ת"ח רעיון לעשות קירוי מעל רח' ז'בוטינסקי, שע"ז גם אי חשיב כרה"ר יחשב עכ"פ כרה"ר מקורה, דהדין הוא דאין רה"ר מקורה והוי כרמלית ושוב יוכלו לעשות צוה"פ תחת הקירוי. [כמובן שלא היתה כוונה לקרות את הרחוב כולו, דזהו דבר שאינו שייך, אלא לקרות מספר מקומות ברחוב מעל מעברי חציה וכדומה, על מנת שיוכלו לעבור תחתם].

אך היו ת"ח אחרים שטענו שדבר זה לא יועיל, דכיון דאתו רבים ומבטלי מחיצות א"כ אף אי לא חשיב תחת הקירוי כרה"ר, לא יהיה שייך לטלטל שם מחמת דלא יועילו המחיצות של צוה"פ, דהרבים יבטלום.

ועתה נשתדל לבאר את צדדי הדברים בקצרה (ויעויין לעיל עמ' 41-58 דביארנו בפירוט גדרי הדברים).

איתא בגמ' (שבת צח.): "אמר רב שמואל בר יהודה אמר רב אבא אמר רב הונא אמר רב: המעביר ד' אמות ברה"ר מקורה פטור, לפי שאינו דומה לדגלי מדבר".¹³⁷

וברמב"ם (פי"ד משבת ה"ו) כתב: "רשות הרבים שהיתה עליה תקרה או שאין ברוחבה ט"ז אמה הרי היא ככרמלית". ובראב"ד שם השיג עליו וז"ל: "א"א נראה לי במקום שאין רשות הרבים קבועה שם".

ובמ"מ הביא דבריהם והביא את דברי הגמ' דלעיל דמוכח דדין רה"ר מקורה הוא ככרמלית, וכתב דדברי הראב"ד סתומים ודברי הרמב"ם דבכל גוונא לא חשיב כרה"ר פשוטים.

ובשו"ע (סי' שמה) כתב: "איזהו רשות הרבים, רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה".

וב'אשל אברהם' (בוטשאש ריש סי' שמה) כתב וז"ל: "דרך המלך שהוא במדינות הקיר"ה כעת יש בו בין כמה פרסאות שראנקין אשר הם מקום שיש להם דין רה"ר מקורה והוא כרמלית לכו"ע, ועי"ז י"ל שאינו רה"ר כלל בכל הדרך, גם אם היו ס' רבוא

¹³⁷ והגמ' שם מקשה מעגלות שבמשכן דתחתיהן וביניהן רה"ר, ומתרצת "בדראדתא" דהיינו הריווח שבין הקרשים וכו' "וכי שדי ליה מר ביני וביני כלבוד דמ", ופי' רש"י (בד"ה שדי ליה מר): "דה"ל לבוד והיינו מקורה", ומבואר ברש"י שקירוי של לבוד חשיב קירוי כלפי הא דינא. ולא כמו שיש שרצו לומר דאף אי סגי בקירוי לרה"ר עכ"פ בעינן דיהיה זה קירוי מציאותי ולא סגי בקירוי דיני כלבוד וכדו'.

בוקעין בו בכל יום וכו', ולזאת אין שום עיר במדינתנו צריכה הכשר יותר מצוה"פ לכו"ע. יוצא מדבריו דס"ל דעל ידי שיש קירוי ברה"ר בטל שם רה"ר לא רק בחלק המקורה שלה אלא מכל הרה"ר כולה.

ולכאורה דבריו תמוהים, דמאי טעמא מה דיש קטע קטן שמקורה ברה"ר מבטל שם הרה"ר מכל הרה"ר כולה ואף שגדולה כמה פרסאות. והנראה לבאר דבריו, שעל ידי שיש קירוי באמצע רה"ר תו לא הוי רה"ר מפולש, דהרי הוא נגמר בכרמלית ואינו מפולש, ושוב בטיל שם רה"ר מיניה.

ויעויין ב'שמירת שבת כהלכתה' (ח"א פ' יז' הערה טז, במהדורה החדשה) דהביא דרה"ר מקורה לא הוי רה"ר, וכתב דלפי"ז תחת הגשרים שמעל רה"ר הוי כרמלית. והקשה דא"כ יצא דפקע שם רה"ר מכל הרה"ר כולה כיון דתו לא הוי רה"ר מפולש דהרי נגמר בכרמלית, וציין שם: "ע"ע באשל אברהם" (הנ"ל), והיינו דהבין דטעם ה'אשל אברהם' הוא מחמת דלא הוי רה"ר מפולש וכדביארנו.

אלא דהקשה ידידי הגר"מ מושקוביץ שליט"א על דבריו, מדברי ה'יד רמה' (ב"ב פ"א אות קלט) גבי רה"ר שמקורה בחלקה והחלק שאינו מקורה אינו רחב ט"ז אמה דמצטרף החלק המקורה להשלים לרוחב ט"ז אמה, שכתב: "כי הוי מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה אע"פ דהוא מקורה לית ליה דינא דרה"ר חזי לאיצטרופי לשאינו מקורה לשיעור רה"ר, כדאשכחן התם גבי עגלות דילפינן מיניה שיעור רה"ר דהוי ט"ז אמה ולא סליק שיעורא אלא בהדי מקורה, דאע"ג דלא מחייב [במקום המקורה] אמר מר מקצת המקורה אהני לאיצטרופי לשאינו מקורה לשיעור רה"ר לחיובי השאינו מקורה".

ומוכח מדברי ה'יד רמה', דמה שיש חלק מקורה ברה"ר אינו מפקיע שם רה"ר מכל הדרך.

אלא דלכאורה קושיה זו אפשר ליישב ע"פ מה דביארנו בטעם ה'אשל אברהם' דכיון דיש שארענקין תו לא חשיב הדרך כרה"ר מפולש כיון דמפסיקה באמצעו כרמלית, וע"כ דהא"א איירי שיש שארענקין כפי שדרכם להיות לרוחב הרחוב ונחשבים כרמלית וכיון שיש באמצע הרה"ר חלק שהוא כרמלית ואינו חלק מרה"ר, תו לא חשיב רה"ר מפולש דנפסק באמצעו ע"י הכרמלית. אבל ה'יד רמה' איירי בגוונא שהחלק המקורה הוא לאורך הרה"ר ולא לרוחבה, וכמו שמוכח מהא דדן אי מצרפינן ליה לרוחב ט"ז אמה, ובהא אף אם נאמר שיש לזה דין של כרמלית ולא הוי חלק מרה"ר, אין שייך לבטל עי"ז שם רה"ר מכל הרשות כולה מחמת דהרה"ר מפולש, כיון דלא

הקירוי הוא המבטל שם רה"ר אלא מה שיש רשות של כרמלית שמפסיקה את רה"ר לכל רוחבה, והכא לא שייך זה, דאין מה שמפסיק את הפילוש.

ועפ"ז יש לדחות גם את הראיה שהביא הרה"ג הנ"ל מדברי האג"מ (ח"ה סי' כח) גבי העירוב דבורו-פארק (הובא לעיל עמ' 67) דטען דמוכח מדבריו שם דלמד פשוט דאין בקירוי כח להפקיע שם של כל רה"ר, דהנה באג"מ שם כתב גבי מה שרצו לטעון דכיון שיש רכבת העוברת ברחוב ומחלקת את הרה"ר לשניים, א"כ בכל צד של הרכבת לא עוברים ס' רבוא, ומזה הוכיח דהיה פשוט לו שהקירוי אינו מבטל את הרה"ר, אלא רק דן שם אם מצרפינן להו.

אלא דלמאי דאמרן אין ראיה, דלמדקדק בדבריו (יעוין לעיל עמ' 67 הערה 93 שהבאנו לשונו) מוכח ששם איירי בגוונא של היד רמ"ה שהרכבת והקירוי הולך לאורך רה"ר באמצעה, וע"ז דן אי מצרפינן את הרבים שבצד הזה של הקירוי לרבים שלצד הזה של הקירוי, דאי מיירי שהקירוי הוא לרוחב רה"ר מאי שייך לדון אי הרבים שבצד הזה מצטרפים לרבים שלצד השני, הרי כל הרבים ממשיכים מהצד הזה של הקירוי לצד השני, דהרי זה נמצא לרוחבה, ובהכרח כדאמרן וא"כ ליתא ראיה מדבריו, דאין קירוי מבטל שם של כל רה"ר היכא דהוי לרוחבה דע"ז לא הוי מפולש [וכן יעוין לעיל (עמ' 67 הערה 94) שהבאנו את דברי ה'משנה הלכות' (ח"ה סי' קטז) שאליו נשלחה תשובה זו, דמוכח להדיא דכן איירי].

שוב מצאתי ב'נתיבות שבת' (פ"ג הערה ו) שדן גבי גשרים העוברים מעל רה"ר אי מבטלי שם כל רה"ר, וכתב דקשה לומר כן דמשום החלק שתחת הגשר יבטל דין רה"ר מכל הדרך מפני שמקום הכרמלית מפסיק ותו לא הוי מפולש, וכתב דבא"א צידד לומר כן ונשאר בצ"ע למעשה.

אלא דכיון דדבר זה - שקירוי במקום אחד מבטל שם רה"ר מכל הדרך כולה - קשה הוא מסברא, וגם פוסקי זמננו שהבינו כן נשארו בצ"ע, יוצא דמה ששייך לדון למעשה שהופך לכרמלית הוא רק הקטע שמתחת הקירוי ולא רה"ר כולה.

אולם עדיין יש לדון בפתרון זה, מחמת מה שהבאנו לעיל (עמ' 62) בשם ה'תולדות שמואל', דהיכא שיש קירוי ברה"ר שאינו מקרה את כולו אלא רק חלקו, פשוט שיש למקום שתחת הקירוי דין רה"ר, וא"כ הכא אף אם נעשה הקירוי לא יועיל מחמת דהוא היה רק על חלק מהרה"ר ולא על כולו [דזה ודאי אינו שייך לקרוא את כל הרחוב לכל זורכו, אלא הכוונה היתה ליצור קירוי מעל מעברי החציה וכדו'].
 זורכו, אלא הכוונה היתה ליצור קירוי מעל מעברי החציה וכדו'.

אלא דיעווי"ש שהבאנו את דברי ה'בצל החכמה' שהוכיח מדברי המאירי גבי קושיית הגמ' מעגלות דמשכן דתחתיהן רה"ר ומתרצת הגמ' שלא היה לבד בין הקרשים, והקשה המאירי דתיפוק ליה דיהיה רה"י מחמת קירוי דהעגלה עצמה, ותירץ דהעגלה היתה מקורה רק ביתדות קצרות רחוקות זו מזו ולא ביטלו את אויר וכו', ועכ"פ מוכח מדבריו שאם היה קירוי בעגלה היה מבטל שם רה"ר אף דאין מקרה על כל הרה"ר.

וכן הוכיח שם מה'מגן אברהם' שכתב גבי עגלות, דאם היא מקורה פטור, דאינו דומה לדגלי מדבר. ומוכח דודאי אף אם הקירוי רק בחלק מרה"ר מבטל שם רה"ר לכל הפחות תחתיו. וכן הבאנו שם להוכיח מדברי ה'יד רמה' והמשנ"ב, יעווי"ש.

אלא שעדיין יש לדון, דאף אם נאמר דלאחר הקירוי אין דינו כרה"ר אלא ככרמלית, הרי ע"מ להופכו לרה"י בעינן למחיצות של צוה"פ, ובזה יש לחשוש דכיון שעוברים שם רבים כרה"ר, שמא נאמר בהא אתי רבים ובקעי מחיצות ושוב לא יועיל הצוה"פ.

והנה יעויין לעיל (עמ' 52) שהבאנו מחלוקת גדולה בין ה'משכנות יעקב' ל'בית אפרים' האם שייך אתי רבים ובקעי מחיצות היכא שיש בקיעת רבים אך חסר בתנאי רה"ר, כגון שאין ברוחב הרה"ר ט"ז אמה או דלא עוברים בה ס' רבוא, דה'משכנות יעקב' ס"ל דבהא נמי אמרינן אתי רבים ובקעי מחיצות, וה'בית אפרים' ס"ל דכיון דחסר בתנאי הרה"ר לא אמרינן בהא אתי רבים. ולפי"ז לכאורה אם נעשה צוה"פ תחת הקירוי, האם יועיל להיחשב כמחיצה - דבר זה יהיה תלוי במחלוקת הנ"ל, דכיון דנחסר ע"י הקירוי בתנאי רה"ר, יחלקו גם כאן האם אומרים בזה אתי רבים ובקעי מחיצות או לא. ויעווי"ש שהבאנו, דמחלוקת זו כבר נחלקו בה הראשונים, והבאנו את דעות הראשונים והאחרונים שנחלקו בדבר זה, ושמסקנת פוסקי זמננו דכיון דהכי פשטות דברי השו"ע וכן דעת המשנ"ב והחזו"א, הלכתא כדברי ה'בית אפרים' דלא אמרינן בהא אתי רבים.

אולם יעויין לעיל (עמ' 70) שהבאנו, שיש שרצו לחלק בין היכא דמה שחסר בתנאי גורע בבקיעת רבים ובניחא תשמישתא, וכגון שחסר בס' רבוא או ברוחב רה"ר, לבין קירוי שלא חסר בניחא תשמישתא ובבקיעת רבים, דבהא גם ה'בית אפרים' יודה ל'משכנות יעקב'. [אמנם בעצם מאי דבקירוי לא חסר בניחא תשמישתא, יעויין שם (הערה 97) שהבאנו בשם הגר"י זילברשטיין שליט"א שגם בקירוי חסר בניחא תשמישתא של הבקיעת רבים]

והביא ראיה לדבריו, דה'משכנות יעקב' הביא ראיה לשיטתו מדברי הירושלמי שהקשה סתירה בדברי ר' יהודה, דבפ"ב גבי פסי ביראות ס"ל דאמרינן אתי רבים ובקעי מחיצות ואילו בפ' כל גגות ס"ל דגשרים המפולשים מטלטלים תחתיהם ולא

אמרין אתי רבים, ותירץ הירושלמי דלא התיר ר' יהודה בגשרים אלא במפולשים לבקעה אבל במפולש לרה"ר לא, משא"כ בפסי בראות איירי ברה"ר גמורה ולכך ס"ל דאתי רבים ובקעי מחיצות. ומהא דלא חילק הירושלמי דתחת הגשרים הוי רה"ר מקורה וע"כ לא הוי רה"ר כיון דחסר בתנאי רה"ר, הוכיח ה'משכנות יעקב' דס"ל דאמרין אתי רבים אף היכא דחסר בתנאי רה"ר.

וכתבו בדברי החולקים על ה'משכנות יעקב' לא נמצא תירוצו להא קושיה, וע"כ יפרשו את דברי הירושלמי באחד משני פנים: או דס"ל כדעת הראב"ד דהיכא שהוא רה"ר גמורה לא מהני קירוי לבטל רה"ר, או כפי חילוקו דכל מאי דס"ל לבי"א הוא דווקא היכא שע"י חיסרון בתנאי רה"ר הוא מחסר גם בבקיעת הרבים, אבל היכא שאינו מחסר בבקיעת הרבים גם לשיטתו אמרין אתי רבים ובקעי מחיצות. וע"כ הכריח דאין שלא נפרש דברי הירושלמי יוצא דלא יהני קירוי לאתי רבים.

אלא דיעוי"ש שהבאנו, דלפירושו קשה דהירושלמי בעצם הקשה סתירה מאתי רבים של רה"ר גמורה לאתי רבים של כרמלית, ולא הזכיר להא כלל.

ועוד, דכל הכרחו הוא מהא דלא מצאנו תשובה לקושיית המשכנ"י, ואם נתרצו באופן אחר לא יהיה כל הכרח לחידושו. ויעוי"ש שהבאנו דה'משכנות יעקב' בעצמו הביא שם לפרש את דברי הירושלמי באופן אחר, ועוד הבאנו מדברי ה'שמחת ישראל' שהכריח דהבבלי והירושלמי חולקים בהא, דהירושלמי ס"ל דאין חילוק בין רה"ר גמורה למבואות המפולשים לרה"ר והבבלי פליג עליה בהא וס"ל דמבואות המפולשים אינם כרה"ר, וא"כ אין ראייה בשיטת הבבלי להא סברא דה'משכנות יעקב' דתלוי בכח הבקיעה [וכן מוכח מהא דהמשכנ"י הקשה כן דהוא עצמו ודאי לא ס"ל חילוק זה, דאי לאו הכי מאי קא מקשה¹³⁸].

ויעוין עוד לעיל (עמ' 68 הערה 95) שהבאנו, דרצו להביא ק"ו לחלק הא דשונה היכא דחיסרון התנאי מונע את הניחא תשמישתא מהיכא דלא מונע, מהא דרה"ר המתקצרת במקצתה לפחות מט"ז אמה דדינה כרה"ר [ויעוי"ש דהבאנו דהא דינא תלוי במחלוקת, ואף אי נימא כדעת הסוברים דחשיב כרה"ר, אך בפחות מ' לא ס"ל הכי, וצ"ב למאי מדמינן ליה, עי"ש].

אלא שכבר ביארנו שם דאין כלל ק"ו מהא, דדינא דרה"ר המתקצרת כלל אינו קשור לדיננו, דהנה יעוין במאירי (עירובין ו:) שהביא בטעם הסוברים שרה"ר המתקצרת הוי

¹³⁸ וודאי דגם הם לא באו אלא לבאר דעת החולקים, אלא דעכ"פ מוכח דהכי היא הפשטות וע"מ לחלק ולחדש חילוקים אלו בעינן לראיה גדולה.

רה"ר וז"ל: "אף על פי שאמצעו מתקצר לפחות משש עשרה, אין בכך כלום, כלומר אחר שהיא ישרה, שאי [אפשר] לרה"ר להתלקט במלקט וברהיטני שלא יהא בו קצת מקום קצר משש עשרה אמה". וכע"ז איתא שם בחידושי הר"ן, דטעמא דרה"ר המתקצרת לאורך רה"ר הוא "משום דרה"ר פעמים מתקצר ופעמים מתרחב ואינו נראה לומר שתכף שיתקצר משש עשרה אמה לא יהא נידון כרה"ר".

והיוצא מדבריהם, דטעמא דרה"ר המתקצרת חשיב רה"ר הוא מפני דכן הוא רגילות דרך הרבים דפעמים מתרחבת ופעמים מתקצרת וא"א להקפיד בכל מקום שיהיה במדויק ט"ז אמה, דא"א לרה"ר דתתלקט במלקט ורהיטני, ואף אם בחלק הוא פחות הריהו בטל. אך כל זה גבי רוחב הרה"ר, דשייך שם הטעם דא"א שתתלקט במלקט ורהיטני ובטל, אבל גבי רה"ר מקורה אין שייך טעם זה שא"א שתתלקט, דודאי אין לומר שדרכו של רה"ר להיות לפעמים מקורה ופעמים לא מקורה, וממילא אף אם הקירוי אינו בכולה ורק במקצתה אינו בטל לרה"ר, ושוב לא שייך לומר שייחשב כחלק מרה"ר.

וכן יש להביא ראיה דמהני ברה"ר דדינה ככרמלית צוה"פ, מדברי החזו"א (סי' עח ס"ק ה) שכתב בטעמא דמהני דלתות וז"ל: "והני דלתות דעבדי לרה"ר לא משום מחיצה הוא אלא באית בהו צוה"פ מיירי אלא דאתו רבים ומבטלי מחיצתא ועל זה מהני דלתות ננעלות בלילה או ראויות לנעול דמבטלי בקיעת רבים ולא חשיב רק כרמלית, ושוב מהני צוה"פ למחשב רה"י". מוכח מדבריו דס"ל דכרמלית לא אמרינן אתי רבים ומבטלי מחיצתא ומהני צוה"פ להתיר [וע"ע לעיל (עמ' 79 ושם בהערה 101) מה דכתבנו בהא].

וכן לכאורה מוכח מדבריו דלא בעינן לבטל שם הרה"ר לטעמא דלא ניחא תשמישתא, דהחזו"א ס"ל דהא דלתות הוא משום חיזוק כח המחיצה ואינו משום עיכוב הרבים, ובכל אופן מהני לבטל האתי רבים [אמנם יעוי"ש שהבאנו דיתכן לומר דכוונת החזו"א היא ביאור בדברי הריטב"א והרשב"א שהובאו שם ולפי"ז בביאור בדעת הרשב"א אין ראיה, אבל לביאורו בדברי הריטב"א יהיה ראיה].

נמצינו למדים, שבמדה ויעשו קירוי, הדבר יהיה תלוי במחלוקת ה'משכנות יעקב' וה'בית אפרים', שלדברי ה'משכנות יעקב' יהיה אסור הטלטול ולדברי ה'בית אפרים' יהיה מותר. וכבר ביארנו לעיל דדעת הפוסקים דהלכתא כה'בית אפרים' כיון דהכי דעת המשנ"ב והחזו"א וכן פשטות לשון השו"ע, וא"כ שפיר אפשר יהיה לערב בכהאי גוונא. [אמנם יתכן דהכא אף לדעת המשכנ"י יהיה שרי לטלטל תחת הקירוי, דהרי הבאנו

לעיל כמה וכמה ספקות אי הרח' הנ"ל חשיב כלל כרה"ר¹³⁹ וכתבנו להחמיר כיון דהוא בחשש דאורייתא דחויב חטאת, וא"כ ברגע שיהיה קירוי הרי לכו"ע חשיב ככרמלית והוי ספק דרבנן ולא הוי ספיקא בדאורייתא ויתכן דבכה"ג יהיה שייך להקל, וצ"ע]

והנה עתה העלו רעיון, דמלבד הקירוי והצוה"פ יעשו במקום הקירוי גם דלתות הראויות להינעל. דאע"פ דבפשטות הלכתא דבעינן דלתות ננעלות וכן דעת המשנ"ב שלהלכה בעינן שערים ננעלים בפועל ולא סגי בראויות להינעל, אך כבר הבאנו לעיל (עמ' 73) שדעת הטור הרמב"ם והמ"מ דמהני דלתות הראויות להנעל ואין צריך ננעלות בפועל.

וכן מצאנו ב'שערי תשובה' (הובא לעיל עמ' 77) שהביא בשם ה'אהל יעקב' להתיר את העירוב בעיר "האג" ע"י שערים ראויים להינעל [ועי"ש עוד (בהערה 100) שהבאנו דהתיר הא מחמת דהיו שם תרתי לטיבותא, גם צוה"פ וגם שערים הראויים להינעל, וס"ל דהיכא שיש צוה"פ סגי בראויות להינעל, וא"כ גם הכא יעשו צוה"פ ודלתות וממילא יהיה תרתי לטיבותא. וכן ב'דרכי משה' פסק דסגי בראוי להינעל [אמנם יעוין בשע"צ שם דכתב שחזר בו מזה]

וכן באבנ"ז כתב לעשות ד' דיומדין ואז סגי בראויות להינעל וכתב וז"ל: "ואף אי לא שייך לעשות הדיומדין חלילה מלהפריע מלהעמיד הדלתות" וכו' "והמתעקש בזה ומונע להעמיד העירובין הוא מחטיא את הרבים ועתידין ליתן את הדין" [אמנם בנידון דידן באמת אפשר לעשות ד' דיומדין דאז לשיטתו מהני לכתחילה]

וכן פסקו הגר"ש קלוגר (שו"ת האלף לך שלמה סי' קפה), המהרש"ם (ח"ג סי' צז) והגר"ש שקאפ (במכתבו להגר"ר בענגיס), שסגי בדלתות הראויות להינעל, ויעוין לעיל (עמ' 85-76) שהובאו דבריהם באריכות.

וכן בשו"ע הגר"ז נקט דמדינא סגי בראויות להינעל ורק בתורת חומרא בעינא לננעלות בפועל. כמו"כ ידוע דהיכא שהמחבר הביא דבר בשם י"א הוא מחמת שהיכא שיש צירוף נוסף להקל אפשר לצרף דעה זו, והכא הביא הדעה דסגי בראויות להינעל בשם י"א.

[כמו"כ ב'בית יוסף' אמנם כתב דכיון דהרי"ף והרא"ש פסקו דבעינן ננעלות, הילכתא דבעינן ננעלות, אך בסי' שמה (ס"ק ב) כתב דהיכא דאין כל תנאי רה"ר ואפילו באינו מפולש, יש לסמוך על אינן ננעלות. והכא ברח' הנ"ל יש לדון, דיתכן דלא חשיב

¹³⁹ א. אי הילכתא כהרמב"ן. ב. אי הרמב"ן ס"ל אף בדרך שתוך העיר. ג. אי במציאות כלל חשיב

כמפולש משער לשער. ויעוין בתשובות והנהגות (ח"ה סי' קא) דכתב, דבעירוב דוילנא סמכו על הא דאינם מפולשים אע"פ שהיו בעיר ס' רבוא, ובפרט שברגע שיעשו הקירו ודאי יהיה חסר בתנאי הרה"ר].

כמו"כ ידוע (מובא גבי הכא בשו"ת האלף לך שלמה או"ח קפה ועוד) דהיכא שהמחבר הביא דבר בשם י"א הוא מחמת שהיכא שיש צירוף נוסף להקל אפשר לצרף דעה זו, והכא הביא הדעה דסגי בראויות להינעל בשם י"א והכא כל הספקות שהבאנו ודאי חשיבי כצירוף להקל].

ועוד דאף לדעות דהילכתא דבעינן דלתות ננעלות ולא סגי בראויות להינעל, הכא דהוי כרמלית אפשר דגם לשיטתם סגי בראויות להינעל, דיעוין ב'בית יוסף' (סי' שסד ב) דכתב דכיון דהרי"ף והרא"ש פסקו דבעינן דלתות ננעלות הכי הילכתא, וא"כ ס"ל כדעות דבעינן ננעלות ממש, אך בסי' שמה (ס"ק ב) כתב¹⁴⁰ דהיכא דאין כל תנאי רה"ר ואפי' באינו מפולש יש לסמוך על דלתות שאינן ננעלות. והכא ברחוב בכהאי גוונא שמקורה דחסר בתנאי דרה"ר והוי כרמלית, מהני שפיר דלתות שאינן ננעלות ואפילו אי אמרינן אתי רבים ובקעי מחיצות כיון דהכא יש דלתות דחשבינן ליה כננעלות שוב לא אמרינן אתי רבים כדביארנו [מלבד מה שיש לדון דיתכן דלא חשיב כמפולש משער לשער, דיש מחלוקת בהא מאי חשיב מפולש, אי ביושר לגמרי או לא, והכא ודאי שאינו הולך ביושר לגמרי. ויעוין ב'תשובות והנהגות' (ח"ה סי' קא) שכתב דבעירוב דוילנא סמכו על הא דאינם מפולשים אע"פ שהיה בעיר ס' רבוא].

ויעוין בשו"ת האלף לך שלמה להגר"ש קלוגר (או"ח קפה) דכתב דגבי כרמלית מהני לכו"ע דלתות ראויות להינעל, וז"ל: "לדעתי פשוט דאף למי שסובר בש"ס ובסי' שס"ד דבעינן נעולות, שזה הוי דוקא ברה"ר ולא בכרמלית, וכן מוכח מלשון רש"י (עירובין דף ו ע"ב ד"ה אבולי דנהרדעא): 'ראשי מבואות מפולשין לרשות הרבים הוו', ותיבת 'לרשות הרבים' מיותר, דזה יובן ממילא. מוכח דקמ"ל דדוקא לרה"ר הוא דס"ל לחד דבעינן נעולות אבל לכרמלית די בראויות לנעול כיון דבכרמלית הוי רק להיכר גזרה אטו רה"ר

¹⁴⁰ וז"ל שם: "והא פשיטא שלא הצריכו לינעל דלתותיה בלילה אלא כדי להוציאה מדין רשות הרבים, כדאמרינן אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, וכיון דכשאינו מפולש משער לשער לא הוי רשות הרבים, כשאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה בלא נעילת דלתות בלילה נמי הוי רשות היחיד. ומהאי טעמא נראה לי עוד, דלא מצרכינן דלתותיה נעולות בלילה אלא כשאותו דרך שבתוך העיר המכוון משער לשער יש לו כל דיני רשות הרבים שיתבארו בסמוך, אבל אם חסר אחד מהם הוי רשות היחיד גמורה אף על פי שאין דלתותיה ננעלות בלילה" עכ"ל.

וא"כ די בדלתות והוי היכר, והרואה אינו יודע אם נעולות בלילה או לא ויתכן שסובר דהם נעולות בלילה".

וכן הסכים לדבריו דבכרמלית ודאי מהני ראויות להינעל המהרש"ם (ח"ג סי' צז בד"ה מ"ט, הובא לעיל עמ' 80).

יוצא אם כן, דלדעת הפוסקים דסגי בראויות להינעל ודאי מהני הדלתות, אלא דהכא אף לדעת הב"י המשנ"ב ועוד דפסקו דבעינן ננעלות ממש, הכא דהוי כרמלית יהני אפילו ראויות להינעל.

וכן יהני אף לדעת ה'משכנות יעקב' בדעת המהר"ם עצם הדלתות הראויות להינעל [גם לולי חשבון הקירוי] מחמת דכתב דהא דאמרינן אתי רבים היכא שחסר באחד מתנאי רה"ר לדעת המהר"ם, הוא דווקא היכא שעשו צוה"פ דהוא לא מהני לאתי רבים, אבל דלתות הראויות להינעל מהני והכא דעושים דלתות יהני למנוע הבקעי רבים לשיטתו, וא"כ יוצא דלדעת ה'בית אפרים' ודאי דיהני, ולדעת המשכנות יעקב יהיה תלוי בפלוגתא דהר"י והמהר"ם.

וכן יש לצרף את סברת החזו"א שהובאה לעיל (עמ' 49), דהיכא שישנן ג' מחיצות בעיר ואפי' במקום אחד, ע"י עומד מרובה חשיבא כל העיר לרה"י מדאורייתא, ורק מדרבנן צריך צוה"פ ע"מ להיקרא רה"י. ולפי"ז גם רחוב זבוטינסקי הוא רה"י¹⁴¹ ונמצא לפי"ז שהנידון הוא בדרבנן ולא בדאורייתא ואף לולי הקירוי.

ואמנם כבר הבאנו לעיל דחלק מפוסקי זמננו כתבו שדבריו הם חידוש לדינא ולא הסתמכו ע"ז לבד, אך בתורת צירוף היכא שיש סיבא נוספת להקל סמכו על סברא זו [יעויין בשו"ת אור לציון מובא לעיל (עמ' 10 הערה 18) וכן בשו"ת שבט הלוי חלק ח סי' קעז, הובא לעיל (עמ' 49)], והכא דאינו ודאי רה"ר אלא רק בחשש רה"ר, ודאי יש לצרף, וכ"ש לאחר עשיית הקירוי דהספק אינו ספק דאורייתא אלא ספק דרבנן.

והיוצא מדברינו, דבכה"ג דיעשו קירוי יש לסמוך על דעת ה'בית אפרים' דלא אמרינן אתי רבים ובקעי מחיצות היכא שחסר בתנאי רה"ר, ואף לדעת ה'משכנות יעקב' דאמרינן אתי רבים אף כשחסר בתנאי רה"ר, הכא לכאורה יש להקל ולסמוך על צוה"פ ודלתות הראויות להינעל, דהכא הוא לכאורה ספק מאוד רחוק דהוי רה"ר: א. אי פסקינן הלכתא כהרמב"ן דבדרך מעיר לעיר לא בעי ס' רבוא. ב. האם הרמב"ן ס"ל הכי אף בדרך מעיר לעיר שתוך העיר. ג. האם הרחוב הנ"ל חשיב כדרך מעיר לעיר אע"פ

¹⁴¹ יעויין לעיל (עמ' 50) שהבאנו בשם ה'חוט שני' דכל מה דהחזו"א חשש לרחוב הנ"ל הוא רק מחמת זה דהיה מחוץ לעיר ולא שהיה בו עומד מרובה.

דרך הרבים

שכיום כמעט אינו משמש כדרך מעיר לעיר [וודאי שלא רוב המשתמשים הם לצורך זה], ורק בעבר שימש לזה. ד. האם סגי בדלתות הראויות להינעל. ה. אף אי ברה"ר לא סגי, אי בכרמלית סגי בראויות להינעל. ו. דעת החזו"א דהיכא שישנן ג' מחיצות דעומד מרובה סגי להחשיבה כרה"י. ז. דעת האבנ"ז ועוד דאי איכא שם ד' מחיצות [דיעשו ד' דיומדין] הוי רה"י מדאורייתא אף בליכא בור וביותר מי"ג אמה.